

ANALYSE
LOVERBOYS OP INTERNET
Managementsamenvatting

- Regionale Informatie Organisatie

• Rotterdam-Rijnmond

Adres Doelwater 5

Postadres Doelwater 5, 3011 AH Rotterdam

Internet

Notitie van
Behandeld door
RIO-OAE Strategische Analyse en
Kennis
V. Zanetti
K. Kanters

Ons Kenmerk

Datum

Pagina

12 oktober 2009
1 van 19

> MANAGEMENTSAMENVATTING: ANALYSE LOVERBOYS OP INTERNET

-

Inleiding

Eind oktober 2008 is door de werkgroep mensenhandel van het programma Maatschappelijke Integriteit, via Henk van Rijssel (afdelingschef Eenheid Vreemdelingen Politie) een analyseverzoek ingediend. De analyse had als doel meer zicht te genereren op het gebruik van internet door loverboys¹ bij de grooming en exploitatie van slachtoffers. Het verzoek omvatte de volgende deelvragen:

1. Wat is de globale omvang van grooming van slachtoffers van de loverboymethode via het internet?
2. Op welke wijze wordt deze vorm van grooming georganiseerd?
3. Wat is de globale omvang van de seksuele exploitatie van slachtoffers van de loverboymethode via het internet?
4. Op welke wijze wordt deze vorm van exploitatie georganiseerd?

¹ In dit artikel wordt gesproken over 'loverboys' in plaats van 'pooierboys', zoals de Minister van Justitie heeft voorgesteld. De reden hiervoor is dat een loverboy het slachtoffer op tal van manieren uitbuit. Dit gebeurt niet enkel in de prostitutie. Een loverboy is dus geen pooierboy. Als die term ingeburgerd raakt wordt de aanpak versmald tot de ergste vorm: prostitutie. Mensenhandel en uitbuiting gaan over meer en vragen om een bredere en preventieve aanpak. Vlg.: Lou Repetur, 'Cijfers loverboys vragen om eerdere aanpak', Persbericht Movisie 23 april 2009.

-

Ten behoeve van dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende methoden van onderzoek. Te weten diepte-interviews met een vijftigtal respondenten², relevante literatuur en media, dossieronderzoeken³, internetobservaties⁴ en toetsing aan de praktijkervaring van deskundigen. Het onderzoek is afgebakend op mensenhandelaren die gebruik maken van de zogenoemde loverboymethode. Andere mensenhandelaren zijn buiten dit onderzoek gelaten. Alhoewel een analyse is gemaakt over een (inter)nationaal probleem, vormen de onderzoeken die gedaan zijn door de afdeling Eenheid Vreemdelingen Politie ('de EVP'), van het korps Rotterdam-Rijnmond het uitgangspunt.

In deze managementsamenvatting wordt beknopt antwoord gegeven op de verschillende deelvragen.⁵ De eerste paragraaf gaat in op algemene informatie omtrent loverboys hetgeen tijdens het onderzoek is geconstateerd. Er wordt afgesloten met de conclusie in schematische weergave. Naar aanleiding van deze analyse zijn er tevens aanbevelingen geformuleerd voor de politie en de ketenpartners. Deze zijn verwerkt in twee afzonderlijke strategische notities.

² Namelijk: de politiekorpsen Rotterdam-Rijnmond, Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, IJsselland en Utrecht. Het openbaar ministerie Rotterdam-Dorrecht, de gemeente Rotterdam, Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel van het KLPD, het meldpunt Cybercrime, GGD Rotterdam, Prostitutie Maatschappelijk Werk, Pretty Woman, Fier Fryslan, Stop Loverboys Nu!, Stop Kinderseks Nu!, de Rode Draad, CoMensHa, het Expertisepunt Jeugdprostitutie van Movisie, het Scharlaken Koord, Bureau Jeugdzorg Rotterdam & Overijssel, de Kinderconsument, Mijn Kind Online, Eigen Baas, de sociale netwerksites www.hyves.nl, www.partypeeps2000.com, www.netlog.com, www.partyflock.nl, www.sugababes/superdudes.nl, www.soundcity.nl, de fora op jongerensites www.scholieren.com, www.marokko.nl en de erotische advertentiesite www.sexjobs.nl.

³ In de periode 2005 tot en met 2008 heeft de Eenheid Vreemdelingen Politie een twintigtal mensenhandelonderzoeken gedraaid. In acht zaken waren de slachtoffers middels de loverboymethode geworven. Van deze acht zaken zijn twee zaken buiten beschouwing gelaten, aangezien de verklaringen en/of de overige bewijsmiddelen binnen deze onderzoeken nog niet volledig waren. De zes onderzochte zaken beslaan ten minste negen slachtoffers en circa 35 verdachten (Het precieze aantal is moeilijk te geven, aangezien er nog niet in ieder onderzoek een veroordeling heeft plaatsgevonden). In vijf van de zes zaken zijn de slachtoffers via internet geworven en/of geëxploiteerd.

⁴ De sociale netwerksites www.hyves.nl, www.partypeeps2000.com, www.netlog.com, www.partyflock.nl, www.sugababes/superdudes.nl, www.chatnu.nl, www.soundcity.nl, de chatboxen www.tmf.nl en www.chatplaza.nl, de fora op jongerensites www.scholieren.com, www.marokko.nl en www.funx.nl en de erotische advertentiesites www.hookers.nl, www.kinky.nl en www.sexjobs.nl.

⁵ Voor een uitgebreidere uiteenzetting: V.S.M. Zanetti, 'De digitale Loverboy', *Proces* 2009, nr. 5.

Algemene informatie over loverboys

Definitie

Om tot een duidelijke analyse te kunnen komen, moet eerst duidelijk zijn wat een loverboy is. De vraag “wat is een loverboy?” is niet eenvoudig door middel van het opzoeken van de definitie te beantwoorden. Het begrip is immers niet terug te vinden in het Wetboek van Strafrecht. In de literatuur wordt dan ook gebruik gemaakt van verschillende definities. Ook de geïnterviewden en overige geraadpleegde bronnen maken gebruik van verschillende definities. Door al deze verschillende gedachten over de inhoud van het woord loverboy wordt de aanpak ervan een stuk lastiger, omdat veel organisaties anders of niet registreren en anders tegen het fenomeen aankijken. Om toch tot een eenduidig onderzoeksresultaat te kunnen komen, is zelf een definitie samengesteld:

Loverboys zijn mensenhandelaren die vrouwen en/of mannen doelbewust emotioneel afhankelijk maken door (de belofte van) het aangaan van een liefdesrelatie en hen vervolgens - via dwang, (dreiging met) geweld of een andere feitelijkheid, afpersing, fraude, misleiding, misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht, misbruik van een kwetsbare positie van deze vrouwen of mannen - uit te buiten, veelal in de prostitutie.

Deze definitie is een invulling van het artikel mensenhandel (artikel 273f Wetboek van Strafrecht) en blijft daardoor werkbaar voor politie en justitie.

Loverboymethode

Het belangrijkste onderdeel van de werkwijze van loverboys is de specifieke werkwijze die ze hanteren en die ze onderscheidt van de andere mensenhandelaren. Naast het (standaard)gebruik van dwang, geweld en chantage maakt de loverboy ook gebruik van het creëren van emotionele afhankelijkheid van zijn slachtoffer door (de belofte van) het aangaan van een liefdesrelatie. Bullens en Van Horn (2000) noemen een aantal ‘push’ en ‘pull’ factoren in de afhankelijkheidsrelatie tussen het slachtoffer en haar loverboy. De ‘pull’ factoren bestaan uit het feit dat het slachtoffer zich aangetrokken voelt tot haar loverboy, en het feit dat het slachtoffer er alles aan doet om haar gedrag aan te passen om de loverboy gunstig te stemmen. Hoe langer de uitbuitingsrelatie duurt, des te beter het slachtoffer weet hoe ze zich moet gedragen om haar uitbouter gunstig te stemmen. Tegenover de ‘pull’ factoren staan de ‘push’ factoren: het feit dat het slachtoffer gevoelens heeft van angst, boosheid en dat ze zich bedreigd voelt. Deze zaken stoten het slachtoffer juist af van de loverboy. Ze houdt de afhankelijkheidsrelatie echter in stand uit angst voor represailles en omdat ze bang is om de enige ‘positieve’ relatie die ze op dat moment heeft, te moeten beëindigen en daardoor haar identiteit (in feite de identiteit van de loverboy) te verliezen.

Na verloop van tijd (dit kan verschillen van een paar dagen tot een paar maanden) manoeuvreert hij haar in de prostitutie. Uit het dossieronderzoek, de jurisprudentie⁶ en de ervaringen van politie en hulpverlening blijkt dat slachtoffers ook op andere manieren worden uitgebuit. Ze worden o.a. ingezet voor de drugshandel, het afsluiten van leningen, het leasen van auto's op haar naam en haar uitkeringen/studiefinanciering worden geïncasseerd.

Algemene omvang loverboy problematiek

Het loverboyprobleem lijkt geen mediahype te zijn gebleven, zoals jarenlang is gepretendeerd. Uit cijfers van CoMensHa 2008 waren er 180 (vermoedelijke) meerderjarige en minderjarige loverboyslachtoffers geregistreerd van de 826 slachtoffers van mensenhandel in het algemeen. Dit betreft bijna een kwart van alle mensenhandelzaken. Hoogst waarschijnlijk is dit slechts het topje van de ijsberg. De precieze omvang van de gemaakte slachtoffers kan namelijk niet worden achterhaald. Dit heeft meerdere redenen. Ten eerste is onduidelijk wat een loverboy precies is. Hierdoor bestaat de kans dat sommige instanties een slachtoffer niet als zodanig herkennen, en niet meenemen in de registratie. Ten tweede wordt het fenomeen "loverboy" door veel korpsen en het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (het "EMM") niet erkend en daardoor niet als zondanig 'geteld'. Ten derde moet de summiere aangiftebereidheid van de slachtoffers worden opgemerkt.⁷ Ook vindt er geen optimale kennisuitwisseling plaats tussen betrokken instanties, waardoor er tevens kans op overlap bestaat.

Mogelijke groepsverbanden

De meeste respondenten waren het er over eens dat het werk van de loverboys dermate arbeidsintensief is dat het zich uitermate leent om in groepsverband te doen, wil het lucratief blijven. De vorm van het criminele samenwerkingsverband (CSV) werd het meest genoemd. We ondervonden een lichte discrepantie tussen de inschatting van de organisatiegraad van de loverboys en hun criminele nevenactiviteiten tussen politie en hulpverlening, de hulpverlening schat de organisatiegraad hoger in. Ook uit het dossieronderzoek komt de aanwezigheid van CSV terug. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat de organisatiegraad van de loverboys professioneler van aard moet zijn indien er internet bij komt kijken.

⁶ Rb. Breda, 21 maart 2008, *LJN BC7385*, r.o. 6.3.

⁷ 'Slachtoffers van loverboys weinig vertrouwen in politie', *Algemeen Dagblad* 5 juni 2009; Rood Utrecht, *In gesprek met slachtoffers van loverboys: een onderzoek naar ervaringen met politie en justitie van het proces van aangifte tot de veroordeling*, Utrecht: Rood Utrecht 2009; Anneke Doornbos, *Je beste vriend: een onderzoek naar de aangiftebereidheid van slachtoffers van loverboys*; (masterscriptie Groningen RUG en politie Groningen), 2006.

Organisatiestructuur

In het onderzoek zijn een aantal zaken over de organisatiestructuur naar voren gekomen:

- De literatuur, de ervaringen van hulpverleningsinstanties Pretty Woman, Fier Fryslan en Stop Loverboys Nu, De Rode Draad (de belangenvereniging voor prostituees), de politie en de feiten uit het dossieronderzoek laten zien dat loverboys doorgaans in een groep werken of zelfs in een crimineel samenwerkingsverband. Slechts een enkeling werkt solistisch.
- Uit dezelfde bronnen blijkt dat ze elkaar kennen uit de buurt, via-via en/of familie zijn van elkaar.
- Het betreffen groepen van meerdere etniciteiten die samenwerken.
- Werken in groepsverband is logisch, gezien de arbeidsintensiviteit van mensenhandel, aldus de Rode Draad.
- De ervaringen van de politie, de hulpverlening en het dossieronderzoek leren dat er een duidelijke hiërarchie en taakverdeling is te destilleren. Het betreft een piramidevorm met één man of meerdere grote jongens aan de top, de (zeer jonge) loopjongens, de bewakers van de meisjes, de chauffeurs, de vriendelijke jongen die het vertrouwen van het meisje wint, haar uithoort en deze informatie doorspeelt.
- Uit het dossieronderzoek en de media blijkt dat jongere mannen soms worden ingezet voor de grooming en inlijving, waarna het meisje - vermoedelijk - wordt overgedragen aan oudere kopstukken voor de exploitatie.
- Uit de ervaringen van de politie Amsterdam volgt dat de loverboys vaak connecties hebben met de 'grotere jongens' uit de mensenhandel.
- De Rode Draad meent dat loverboys doorgaans meerdere meisjes hebben. Dit wordt grotendeels bevestigd door het dossieronderzoek.
- Uit de ervaringen van de hulpverleners blijkt dat loverboys het 'vak' aan elkaar leren: sommigen kennen een 'criminele loopbaan' vanaf zeer jonge leeftijd.
- Uit de literatuur, de systemen van de politie en de ervaringen van de hulpverleners blijkt dat loverboys altijd antecedenten hebben: het is niet het eerste delict dat gepleegd wordt,
- Desondanks zijn de huidige loverboys geen bekenden bij jeugdreclassering en Bureau Jeugdzorg Rotterdam: afgevraagd kan worden of er op tijd is ingegrepen.

Andere criminele bezigheden

• Zo goed als alle respondenten geven aan dat de loverboys naast hun werkzaamheden met de meisjes ook vaak een connectie met drugshandel hebben. Dit komt terug in het dossieronderzoek, waarin bij alle onderzoeken een link met drugshandel te vinden is. In de onderzoeken waarin een CSV te ontdekken valt is dit zelfs in grote mate het geval. Dit valt eenvoudig te verklaren: loverboys richten zich niet enkel op mensenhandel, maar kijken waar ze het makkelijkste en meeste geld aan kunnen verdienen.

Profiel van de digitale loverboy en zijn slachtoffer

Een prototype dader/slachtoffer bestaat niet. Wel bestaan er risicogroepen. Er is geen sprake van een ander slachtoffer/dader profiel indien het internet wordt ingezet voor het groomingsproces. Loverboys werven hun slachtoffers tegenwoordig wellicht meer op het internet, maar zij gebruiken ook nog steeds andere methodes. Het betreft dan ook meer een uitbreiding van middelen, en niet zozeer een verandering van profiel.

Echter, een mogelijkheid tot verbreding van de markt zit hier wel in verscholen: mannen die niet de leeftijd/status/looks/sociale vaardigheden van een voor (jonge) vrouwen aantrekkelijke man hebben, maken op internet een grotere kans dan *in real life*.

Uit het onderzoek kwam het volgende slachtofferprofiel naar boven:

- Aangezien er een trend gaande lijkt te zijn dat in het bijzonder Marokkaanse meisjes worden geworven is het opvallend te noemen dat geen van de middels internet geworven slachtoffers uit het dossieronderzoek van Marokkaanse afkomst is.
- Uit het dossieronderzoek kwam naar voren dat de slachtoffers die via internet geworven zijn allen een andere woonplaats hebben dan verdachte. In de overige drie zaken betreft het dezelfde woonplaats als de verdachte.
- Uit een grootschalig onderzoek van Rutgers Nisso Stichting blijkt dat kwetsbare meisjes, meisjes die negatieve gebeurtenissen in de jeugd en seksueel misbruik hebben meegemaakt, meer ongewenste seksuele ervaringen op het internet hebben. Ook vertonen zij eerder risicogedrag (bijvoorbeeld *in real life* afspreken).
- Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat meisjes die vaker MSN'en om sociale beperkingen te compenseren, bijvoorbeeld om zich minder verlegen te voelen of omdat ze dan meer durven te zeggen, vaker op seksuele verzoeken in gaan en vaker aangeven dat ze iets vervelends hebben meegemaakt op dit gebied.
- Uiteraard hangt de mate van internetactiviteit samen met het meemaken van ongewenste seksuele ervaringen op internet, zo bleek uit voorgaand genoemd onderzoek. Uit de gegevens van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat allochtone jongeren evenveel gebruik maken van internet als autochtone jongeren. Echter, zij hebben minder vaak thuis beschikking tot internet. Daardoor is het voor hen minder gemakkelijk om nachtenlang te MSN'en, wat het digitaal groomen in de weg *kan* staan. Ook maken zij minder gebruik van sociale netwerksites en geven bovendien minder informatie prijs.
- Uit het onderzoek van de Rutgers Nisso Stichting blijkt dat meisjes met ouders die meer op de hoogte zijn van het reilen en zeilen van hun dochter, minder vaak te maken krijgen met ongewenste verzoeken of beelden. Ze geven minder vaak antwoord op seksueel getinte vragen, laten minder vaak iets zien, worden minder vaak opgenomen op de webcam enz. In het algemeen is de kans op het meemaken van vervelende

seksuele ervaringen op het internet voor deze jonge vrouwen kleiner. Ook maken ze minder vaak afspraakjes *in real life*.

Uit het onderzoek kwam het volgende daderprofiel naar boven:

- Uit onderzoek van Bovenkerk et al. (2006) en Terpstra en Van Dijke (2005) kwam naar voren dat loverboys vaak mannen betreffen van allochtone afkomst (overwegend Marokkaans) die in Nederland zijn opgegroeid. Uit de analyse van Terpstra en Van Dijke bleek 83% van de loverboys de Nederlandse nationaliteit te hebben, waarvan 89% van allochtone afkomst. Van deze groep is 37% Marokkaans, gevolgd door Turks (17%), Surinaams (14%), Antilliaans (12%) of overig (7%).
- Uit het dossieronderzoek kwam een ander beeld naar voren ten aanzien van het overheersende aandeel dat de Marokkaanse loverboy zou innemen. In de minderheid zijn namelijk - in gelijke mate - de Marokkaanse, Iranese en autochtone loverboys, die in een zaak samenwerkten. De meerderheid van de loverboys die via het internet hebben geworven zijn Surinaams en Antilliaans. De loverboys die via het internet exploiteerden waren over het algemeen autochtoon, Surinaams en Antilliaans. Bovendien werkten in de zaken waarin werd samengewerkt - anders dan in familieverband - verschillende nationaliteiten samen. Al met al lijkt het afhankelijk van het onderzoek welke nationaliteit overheersend is. De enige juiste conclusie lijkt mij dan ook dat loverboys in allerlei nationaliteiten voorkomen. Ook de hulpverleners van het rondetafelgesprek menen dat het fenomeen loverboy niet cultuurgebonden is. Bedacht moet worden dat ons dossieronderzoek wel minder loverboys als onderzoeksobject heeft dan Terpstra en Van Dijke. Desondanks vind ik de aanname dat de loverboy allerlei etniciteiten heeft en niet cultuurgebonden is, voldoende gestaafd door het dossieronderzoek en de ervaringen van de hulpverleners.
- Uit de literatuur en uit de ervaringen van het KLPD en de politie Utrecht blijkt dat loverboys vaak zelf te kampen hebben gehad met een problematische jeugd, vergelijkbaar met die van het slachtoffer. Uit onderzoek van Kramer et al. (2005) is gebleken dat het onderscheid tussen slachtoffers en daders in verband met grensoverschrijdend seksueel gedrag niet altijd gemakkelijk te maken is. Zo blijkt dat bepaalde groepen die meer risico lopen om slachtoffer te worden van grensoverschrijdend seksueel gedrag vaak ook meer geneigd zijn om dwang uit te oefenen. Dit geldt bijvoorbeeld voor Marokkaanse, Turkse, Surinaamse en Antilliaanse jongens. Onderzoek van Vanwesenbeeck et al (2006) geeft aan dat mannen die zich ontpoppen als daders vaak als kind ook lichamelijk of seksueel zijn misbruikt. Bovendien hebben jongens die verkrachtingsmythen meer accepteren en een negatieve houding hebben ten aanzien van vrouwen een grotere kans om dader te worden van seksueel geweld.⁸ Relatief vaak zijn daders van seksueel geweld afkomstig uit gewelddadige gezinnen waarin ouders weinig affectie tonen en een inconsistente houding hebben. Kinderen uit gebroken gezinnen, en vooral waar de moeder er alleen

⁸ Vanwesenbeeck et al. (1999), De Graaf et al. (2005)

voor staat.⁹

Bureau Jeugdzorg en Jeugdreclassering Rotterdam hadden helaas geen informatie over de thuissituatie van loverboys. De Utrechtse rechercheur waarmee gesproken is, volgt sommige loverboys al jaren en geeft aan dat zij ziet dat de meeste een slechte thuissituatie zonder een echt rolmodel hebben gehad. Ook de rechercheur van het Kinderporno team van het KLPD onderschrijft dit. Hij maakt een link met de achtergrond van pedofielen. Loverboys en pedofielen hebben zijns inziens namelijk vaak dezelfde problematische achtergrond als het slachtoffer.

Helaas was het niet mogelijk een vergelijking met de daders uit het dossieronderzoek te maken, daar er weinig viel op te maken uit hun verklaringen, omdat het merendeel van hun zwijgrecht gebruik maakt. Pas sinds kort worden mensenhandelaren die de loverboymethode gebruiken psychologisch onderzocht – met het oog op TBS. Helaas was het niet mogelijk deze gegevens in te zien.

Grooming via internet

Globale omvang grooming

Uit het dossieronderzoek bij de EVP blijkt dat in de helft van de zaken de slachtoffers via het internet zijn geworven. Uit een tweejarige analyse van Bureau Jeugdzorg Twente blijkt zelfs dat er door de komst van het internet een explosieve stijging van loverboyslachtoffers is. Hulpverlening spreekt dan ook van een grote verschuiving van ronselplaats. Duidelijk is dat het probleem groter is dan tot op heden werd gedacht.

Werkwijze

Stap 1: het aanmaken van een profiel

Alvorens de loverboy op sociale netwerksites zijn slachtoffer kan vinden, dient hij zelf een profiel op een dergelijke site aan te maken. Men moet zich hiervoor op de sociale netwerksites registreren. Op tal van chatboxen kan dit echter geheel anoniem, zonder enige vorm van registratie. Het gedrag van de digitale loverboy laat zich op dit vlak in twee groepen verdelen. Sommige loverboys hebben een zeer incompleet, afgeschermd profiel met vrijwel geen of onjuiste informatie. Anderen profileren zich als echte 'gangsters'. Een voorbeeld hiervan zijn de inmiddels gearresteerde Haagse loverboys die via sociale netwerksites vele meisjes hebben geronseld.

Loverboys gebruiken doorgaans niet hun eigen naam maar een of meerdere *nick(s)*¹⁰ die vaak een link met het werk hebben. Opvallend is volgens respondenten de vele vrouwelijke

⁹ P. Nikken, *Seks in de media en kinderen*, Utrecht: NIZW Jeugd 2006.

contacten die ze in hun vriendenlijst hebben staan. Met name de jongere of de Antilliaanse criminele jongeren schromen niet zich als zodanig te profileren (Kahlman (2009)).¹¹

Stap 2: De ronselsites

Het vinden van slachtoffers kan volgens Bovenkerk et al. (2006) door het actief zoeken op publieke plaatsen (zoals het internet) waar potentiële slachtoffers worden gezocht (actief ronselen). In bepaalde gevallen is dat niet nodig, omdat de meisjes uit zichzelf naar de loverboys toekomen (passief ronselen). Internet als eerste contact vindt meestal plaats door middel van actieve ronseling: de loverboys gaan bewust op zoek naar geschikte slachtoffers op sociale netwerksites, jongerensites en chatboxen. In bepaalde gevallen is dat niet nodig, omdat de meisjes uit zichzelf reageren op profielen van de loverboys (passieve ronseling).

Loverboys zoeken hun slachtoffers op de gangbare jongerensites en chatboxen. Het gebeurt volgens respondenten en/of blijkens politiezaken op de sociale netwerksites Hyves, Sugababes/Superdudes, PartyPeeps2000, Partyflock, Netlog, TMF Chatbox, Chatnu, MSN en diverse fora, waaronder Marokko.nl (met name in de problemenrubriek). In feite is iedere jongerensite/chatbox even geschikt. Er is namelijk sprake van seksualisering op de sociale netwerksites en in chatboxen. Uit onderzoek blijkt dat elke jongere seksueel wordt benaderd op het internet.¹² Jongeren worden eerder gedwongen hun grenzen te bepalen. De kwetsbare jongeren zijn hier minder goed toe in staat, aldus Mijn Kind Online en de Kinderconsument.

Stap 3: Het selecteren van het slachtoffer

Volgens het Kinderpornoteam van het KLPD vinden loverboys hun slachtoffers op internet op een vergelijkbare wijze als pedofielen: middels 'hawking' (het als een havik rondcirkelen boven de prooi). Ze zoeken op geslacht en/of leeftijd, woonplaats, hobby's en eventueel opleidingsniveau in bijvoorbeeld de zoekmachine van een sociale netwerksite of bij degenen die online zijn. Aan het profiel kan de loverboy zien wat voor meisje het betreft. Ze hebben hiertoe dezelfde antenne als *in real life*. Een niet uitputtende opsomming:

- Hoe staat het meisje op de foto? Aandachtvragend en/of onzeker is interessant voor de loverboy.
- Hoeveel en wat voor contacten heeft ze? Veel hechte vrienden duidt op een sterk sociaal vangnet en is dus minder geschikt, maar veel onbekenden/mannelijke contacten kan duiden op een makkelijke prooi. Dit valt af te leiden uit berichtjes die men achterlaat op de

¹⁰ Een 'nickname' is een soort pseudoniem, een fictieve naam die gekozen wordt als identiteit op het Internet.

¹¹ J. Kahlman, *Het Internetgebruik van (criminele) jeugdgroepen*, (masterscriptie Universiteit van Amsterdam en politie Amsterdam-Amsterland) 2009.

¹² H. de Graaf, I. Vanwesenbeeck, *Seks is een game. Gewenst en ongewenst seksueel gedrag van jongeren op Internet*, Utrecht: Rutgers Nisso Groep 2006.

site van het meisje. Ook meisjes die om aandacht verlegen zitten zijn interessant voor de loverboy.

- Hoe presenteert ze zichzelf? Is het een teruggetrokken meisje of een wereldse meid? Dit is op te maken uit allerlei zaken, zoals groepen waarvan ze lid is, informatie die ze invult op het profiel (hobby's).
- Schermt ze wel of niet privé-zaken af?

Met name (licht) verstandelijk beperkten zijn op het internet beter als zodanig herkenbaar dan *in real life*. Een rechercheur licht dit in een interview als volgt toe: 'Een loverboy kan de aanwezigheid van een verstandelijke beperking net zo goed zien op het internet als in het echte leven. Net zoals ik daar een oog voor heb, door mijn jarenlange ervaring, hebben die jongens dat ook. Je ziet het aan alles, het zijn de kleine dingetjes...de foto, de informatie die ze op haar profiel over zichzelf prijsgeeft... Het vermoeden van de aanwezigheid van een verstandelijke beperking kan dus al aangewakkerd zijn door een profiel, en dit kan bevestigd worden door een eventueel later chatgesprek. Deze jongens hebben hier echt een antenne voor ontwikkeld'.

Stap 4: Het benaderen van het slachtoffer

Vervolgens is het voor de loverboy een kwestie van veel lijntjes tegelijkertijd uitgooien en kijken wie er hapt. Dit kan op een directe manier of op een meer geraffineerde manier. Uit het gesprek met een slachtoffer, de jurisprudentie en de woordvoerders van enkele Internet Service Providers blijkt dat sommige loverboys het slachtoffer zeer direct benaderen ('*Wil je geld verdienen?*'). Anderen doen dit door middel van *social engineering*. Ze reageren positief op de foto van het meisje of zoeken op het profiel van het meisje naar aanspreekpunten.

Alhoewel jongeren het volgens de Kinderconsument niet snel zullen toegeven gaan veel jongeren op dergelijke uitnodigingen in omdat ze het spannend en tegelijkertijd veilig vinden. Immers, de jongere doet dit vanuit de eigen, veilige omgeving (bijvoorbeeld de woonkamer, slaapkamer of vanuit school) en voelt zich relatief anoniem. Bovendien is het aantal online vrienden of *kudo's* (respectbetuigingen) dat iemand krijgt van belang, zo meent een woordvoerder van sociale netwerksite Hyves. Dit kan een reden zijn om vriendelijk tegen onbekenden te blijven. Uit een Brits onderzoek uit 2008 van verslavingsexpert David Smallwood bij gezondheidsinstituut Priory Clinic blijkt dat met name vrouwen hun eigenwaarde laten afhangen van het aantal vrienden op sociale netwerksites.

Stap 5: Inpalmen

Als het slachtoffer ingaat op de benaderingspoging begint het inpalmingsproces. MSN is hier uiterst geschikt voor. Zo bleek uit het proefschrift van Antheunis (2009).¹³ Het verloopt

¹³ M. Antheunis, *Online Communication interpersonal attraction and friendship formation*, (diss. Universiteit van Amsterdam) 2009.

in beginsel op dezelfde wijze als in het echte leven. Wel gaat het proces emotioneel sneller: mensen hebben via MSN meer de neiging om aan zelfonthulling te doen. Een aantal respondenten menen dat het gevaar van internet zit in het feit dat een vreemde in de veilige omgeving van het meisje komt. Zij is hierdoor minder op haar hoede, voelt zich veilig en geeft zich meer bloot. Het is laag confronterend waardoor het meisje sneller over haar grenzen heen gaat, meer durft en meer vertelt. Ook als het over seks gaat. Ze ziet de ander toch niet, dus ook niet zijn reactie. Ook al gaat het proces sneller, de impact is even sterk. De loverboy heeft bovendien meer controle op de wijze waarop hij zich presenteert en op de ontwikkeling van het proces. Voorts is er meer tijd om het meisje in de privésfeer in te palmen: digitaal contact kost vanzelfsprekend minder tijd dan fysiek contact. Er is ook minder controle vanuit de ouders. Het MSN-contact kan zodoende nachtenlang doorgaan. Bovendien kan de loverboy sneller nagaan of het meisje een 'geschikt' slachtoffer is.¹⁴ De politie noemt in dit verband voorbeelden van loverboys die hun potentiële slachtoffers eerst checken via de webcam op een geschikt uiterlijk.

Exploitatie via internet

Globale omvang exploitatie via internet

Door de onbekendheid over de exploitatie is de omvang hiervan lastig aan te geven. De reden dat respondenten niet bewust zijn van de omvang van exploitatie via internet, kan het gebrek aan handhaving hierop zijn. Een andere reden kan zijn dat de slachtoffers niet weten dat ze geëxploiteerd worden via het internet.

Door enkele respondenten wordt er getwijfeld aan de exploitatie van minderjarigen via internet. Volgens hen worden minderjarige slachtoffers meer in het eigen circuit van vrienden geëxploiteerd. Het exploiteren op internet brengt immers ook meer risico voor de loverboy met zich mee, daar hij minder controle heeft op het publiek. Andere respondenten geven juist aan dat we slechts het topje van de ijsberg zien, omdat bijvoorbeeld minderjarige meisjes die in de prostitutie zitten nog minder snel aangifte doen dan meerderjarige slachtoffers. Niemand controleert deze meisjes. Één van de respondenten uit de hulpverlening schat dat 20% van de slachtoffers via het internet wordt geëxploiteerd, waarvan de helft ongeveer minderjarig is.

Ook wij denken dat we slechts de top van de ijsberg zien, vooral omdat ook uit analyse van de politiedossiers blijkt dat de meerderheid van de slachtoffers via internet zijn geëxploiteerd. Het Internet lijkt zodoende een perfecte manier om slachtoffers, die overduidelijk niet zelfstandig de keuze maken voor de prostitutie, aan het zicht van de autoriteiten te onttrekken. Dit is ook het geval in de jongensprostitutie: een vorm van

● ¹⁴ Een praktijkvoorbeeld van dit proces is Rb Den Haag, 13 maart 2008, *LJN*: BH6091.

prostitutie waar een taboe op rust, en daardoor minder geschikt is voor raam/clubprostitutie. Uit onderzoek van De Korf et al. (2009) blijkt dat er ten aanzien van deze jongensprostitutie in de afgelopen jaren een enorme verschuiving plaats heeft gevonden van de klassieke straat- en bordeelprostitutie naar het virtuele Internet.

Gezien de summiere handhaving en controle, anonimiteit, laagdrempeligheid en lage kosten is het Internet een interessant middel voor mensenhandelaren. Aangezien het internet nog steeds groter wordt, hebben wij het vermoeden dat het aantal meisjes wat via internet geëxploiteerd wordt, nog verder zal stijgen.

Werkwijze inlijving en exploitatie

Na de groomingperiode begint de inlijvingsfase. Alhoewel fysiek contact hieraan inherent is, komt internet toch ook terug in deze fase. Steeds vaker horen politie en hulpverlening verhalen van slachtoffers die door de loverboy gechantageerd worden met het dreigen tot plaatsen van gevoelige informatie/beelden/foto's op internet. Deze informatie is soms afkomstig van MSN-gesprekken en/of webcamsessies. De hulpverleners menen dat in een dergelijk geval van chantage de liefde voor de loverboy minder diep zit. Ze gehoorzamen meer uit angst dan uit liefde.

De exploitatie middels internet gebeurt op allerlei sites. De doorsnee loverboy zal niet een eigen site aanmaken. Hij adverteert op grote, commerciële sites, zoals Sexjobs.nl en Kinky.nl, en op allerlei kleinere sites. Zoals al eerder is aangehaald worden ook minderjarigen op het internet geëxploiteerd. Ze staan doorgaans niet als zodanig geadverteerd. Klanten en daders communiceren middels codetaal zoals 'lolita', 'jong, jong, jong 'en 'net 18'. De minderjarige slachtoffers staan niet altijd met de eigen foto op het internet, dit om eventuele identificatie te voorkomen. De communicatie tussen de uitbuiters en de klant gaat voorzichtig. In beginsel verloopt dit anoniem via MSN en/of e-mail en daarna telefonisch.

De volkomen willoze wijze van adverteren kan een teken van uitbuiting zijn, zowel bij meerderjarige als bij minderjarige slachtoffers. In plaats van het meisje zelf krijgt men doorgaans de loverboy aan de telefoon. Onzuivere adverteerders zijn te herkennen aan verschillende e-mailadressen, IP-nummers, en (prepaid)telefoonnummers. De advertentie wordt dikwijls aangemaakt in een internetcafés zodat het IP-nummer niet te achterhalen is.

Sporen

De loverboy laat op deze manier zo weinig mogelijk sporen achter. Er zijn echter ook voorbeelden bekend van loverboys die het klantencontact, het plaatsen van een advertentie en betalingsverkeer via de eigen computer verrichten. Bovendien kan de groomingperiode goed worden bewezen door middel van de MSN-gesprekken tussen het slachtoffer en de loverboy. Zo wordt het manipulatieve en psychologische spelletje van de loverboy beter zichtbaar. Het eerder aangehaalde vonnis van de rechtbank Den Haag d.d. 13 maart 2009

is een voorbeeld van hoe chatgesprekken het groomingsproces kunnen aanduiden. Zo bezien laat ook de meer geslepen loverboy onbedoeld bewijsmiddelen achter op het internet. Net zoals de slachtoffers zich ongenaakbaar en anoniem op het internet voelen, geldt dit schijnbaar ook ten aanzien van een deel van de loverboys.

Facilitators

In deze problematiek zijn enkele facilitators te destilleren:

- Klanten: zij zijn zich zeer goed bewust van de aanwezigheid van loverboys, maar komen doorgaans niet in actie.
- Exploitanten/beheerders: Zij hebben vaak veel *inside information* dankzij hun unieke informatiepositie.
- Internetcafés: Loverboys gebruiken internetcafés om slachtoffers te werven en advertenties te plaatsen. Hier is geen controle op.
- Internet Service Providers: Deze groep wil vaak wel optreden, maar weet veelal niet hoe. Ook kunnen maar weinig sites de weg naar politie vinden. Er bestaat geen tot verwaarloosbaar contact met de politie.
- Hotels: Het valt te vermoeden dat, indien geadverteerd wordt via internet, exploitatie vaker in een hotel plaatsvindt.

Conclusies

<p>Wat is de globale omvang van grooming van slachtoffers van de loverboymethode via het internet?</p>	<p>Volgens onderzoek van Bureau Jeugdzorg Twente is er sprake van een explosieve stijging van loverboyslachtoffers door de komst van het internet. Dit komt overeen met dossieronderzoek. Hulpverlening spreekt van verschuiving ronselplaats. De exacte omvang is lastig aan te geven.</p>
<p>Op welke wijze wordt deze vorm van grooming georganiseerd?</p>	<p>Werk is dermate arbeidsintensief dat volgens respondenten slechts een enkeling solistisch kan werken. Meerderheid werkt in groepsverband met rolverdeling.</p>

•

<p>Wat is de globale omvang van de seksuele exploitatie van slachtoffers van de loverboymethode via het internet?</p>	<p>Respondenten en dossieronderzoek wijzen aan dat we slechts het topje van de ijsberg zien. Met name 'taboes' lijken geschikt voor het internet. Exacte omvang wederom lastig aan te geven.</p>
<p>Op welke wijze wordt deze vorm van exploitatie georganiseerd?</p>	<p>Werk is dermate arbeidsintensief dat volgens respondenten slechts een enkeling solistisch kan werken. Meerderheid werkt in groepsverband met rolverdeling.</p>

Bronnen

Literatuur & wetenschappelijke onderzoeken

Antheunis, M. (2009): *Online Communication interpersonal attraction and friendshop formation*, (diss. Universiteit van Amsterdam).

Berson, I.R. Berson, M.J. (2005): 'Challenging Online Behaviors of Youth', *Social Science Computer Review*, 23 (1), p. 29-38.

Bibby, P.C. (1996): 'Definitions and recent history', In: P.C. Bibby, *Organised Abuse: The current debate*, p. 1-8, England: Arena.

Bijleveld, C.C.J.H (2001): *Methoden en technieken van onderzoek in de criminologie*, Den Haag: BJU.

Boeije, H. R. (2005): *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*, Amsterdam: Boom Onderwijs.

Bovenkerk, F.K. van San, M. Boone, M.M. Boekhout van Solinge, T. Korf, D. J. (2006): *Loverboys of modern pooierschap*, Amsterdam: Uitgeverij Augustus.

Broek, A. van den & Keuzenkamp, S. (red.) (2008): *Het dagelijks leven van allochtone stedelingen*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Bullens, R.A.R. Horn, J.E. van (2000): *Daad uit 'liefde': Gedwongen prostitutie van jonge meisjes*, Tijdschrift: Justitiële verkenningen 'Jeugd en seksueel misbruik', jrg. 26, nr. 6, pag. 25-41.

Bullens, R.A.R (1996): 'Organised abuse, disorganized lives: Making a deal with the devil'.
In: *The Journal of Sexual Aggression*, nr. 2, p. 99-111.

Cheng, M.M. Uldry, J.R. (2002): 'Sexual behaviors of psychically disabled adolescents in the United States', *Journal of Adolescent Health*, nr. 31 (1), p. 48-58.

Corstens, G.J.M. (2005): *Het Nederlands strafprocesrecht*, Arnhem: Kluwer.

Daalder, A.L. (2007): *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag: BJU WODC.

● **Doornbos, A.** (2006): *Je beste vriend: een onderzoek naar de*

aangiftebereidheid van slachtoffers van loverboys, (masterscriptie Groningen RUG en politie Groningen).

Flight, S. Hulshof, P (2009): *Klanten van raamprostitutie. De vraag naar raamprostitutie in Amsterdam onderzocht*, Amsterdam: DSP-groep.

Goderie, M. & Boutellier, H. (2006): *Prostitutie in Rotterdam*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Graaf, H. de & Vanwesenbeeck, I. (2006): *Seks is een game. Gewenste en ongewenste seksuele ervaringen van jongeren op Internet*, Rutgers Nisso Groep.

Graaf, H. de Meijer, S. Poelman, J. Vanwesenbeeck, I. (2005): *Seks onder je 25^e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*, Delft: Eburon.

Graham, D.L.R. Rawlings, E.I. Rimini, N. (1988): 'Survivors of Terror: Battered women, hostages and the Stockholm Syndrome'. In: K. Yil, M. Bograd, *Feminist Perspectives on Wife Abuse*, Newbury Park: Sage Publications Ltd.

Haan, J. de & Hof, C. van 't (red.) (2006): *Jaarboek ICT en samenleving 2006: De digitale generatie*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, p. 83-106.

Ingen, E. van Haan, J. de Duimel, M. (2007): *Achterstand en afstand. Digitale vaardigheden van lager opgeleiden, ouderen, allochtonen en inactieven*, Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Kahlman, J. (2009): *Het Internetgebruik van (criminele) jeugdgroepen*, (masterscriptie Universiteit van Amsterdam en politie Amsterdam-Amstelland).

Kienfie Liau, A. Khoo, A.Hwaang, P. (2005): 'Factors Influencing Adolescents Engagement in Risky Behavior', *CyberPsychology & Behavior*, nr. 6, p. 513-520.

Kramer, S. Janssens, K. Cinibulak, L. Cense, M. (2007): *Over de grens. Opvattingen van jongeren en beroepskrachten over grensoverschrijdend seksueel gedrag van jongeren*, Utrecht: Movisie.

● **KLPD** (2008): *Schone schijn. De signalering van mensenhandel in de vergunde prostitutiesector*, KLPD-Dienst Nationale Recherche: Driebergen.

Korf, D.J Benschop, A. en Knotter, J. (2009): *Verborgen werelden: minderjarige jongens, misbruik en prostitutie*, Amsterdam: Rozenberg Publishers.

Lune, G. van (1997): *De fuik als opvangnet. Een verkenning naar de achtergronden en oorzaken van jeugdprostitutie*, (docteraalscriptie Universiteit van Groningen).

Marktscan (1997): *Gevangen in een droomwereld: Mensenhandel in relatie tot prostitutie in de regio Utrecht*, Utrecht: project Marktscan.

Miedema, S. (2002): 'Etnografisch onderzoek naar de relatie tussen etniciteit, groepsvorming en delinquentie bij jongens –een vergelijkende analyse', *Tijdschrift voor Criminologie*, nr. 44 (2), p. 150-161.

Mitchell, K.J. Finkelhor, D. Wolak, J. (2001): 'Risk factors for and impact of online sexual solicitation of youth', *JAMA*, nr. 285 (23), p. 3011-3014.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2004): *Mensenhandel – Derde rapportage van de Nationaal Rapporteur*, Den Haag: BNRM.

Newrulez (2006): *Jij en de media*, Amsterdam: Newrulez.

Nikken, P. (2006): *Seks in de media en kinderen*, Utrecht: NIZW Jeugd.

Noaks, L. Wincup, E. (2004): *Criminological Research. Understanding qualitative methods*, Londen: Sage Publications Ltd.

Pardoën, J. Pijpers, R. (2006): *Verliefd op Internet. Over het Internetgedrag van pubers*. Amsterdam: SWP.

Raghavan, R. Bogart, L.M. Elliot, M.N. Vestal, M.N. Schuster, M.A. (2004): 'Sexual victimization among a national probability sample of adolescent women', *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, nr. 26 (6), p. 225-232.

Repetur, L. en Schakenraad, W. (2005): *Factsheet, Feiten over meisjesprostitutie*. Utrecht: Transact.

● **Rood Utrecht** (2009): *In gesprek met slachtoffers van loverboys: een*

onderzoek naar ervaringen met politie en justitie van het proces van aangifte tot de veroordeling,
Utrecht: Rood Utrecht.

Smet, S. de Mahjoub, S. (2008): *Op het scherp van het net. Een verkennende studie over jongeren, Internet en betaalseks*, Brussel: Child Focus.

Lammers, M. Houdijk, N. (2005): *Een weerbaar kind. Handreiking over seksualiteit bij kinderen met een verstandelijke handicap*, Utrecht: Federatie van Ouderverenigingen.

Terpstra, L. Dijke, A. van (2006): *Publiek geheim: jeugdprostitutie*, Amsterdam: SWP.

Terpstra, L. Dijke, A. van (2005): *Loverboys: feiten en cijfers een quick scan*, Amsterdam: SWP.

Terpstra, L. Dijke, A. van San, M. van (2005): *Loverboys, een publieke zaak*, Amsterdam: SWP.

Qrius (2007): *Allochtone jongeren 2007*, Amsterdam: Qrius.

Vanwesenbeeck, I. Zessen, G. van Ingham, R. Jaramazovic, E. Stevens, D. (1999): 'Factors and processes in heterosexuals competence and risk: an integrated review of the evidence', *Psychology and Health*, nr. 14, p. 25-50.

Venicz, L. Vanwesenbeeck, I. (1998): *Aard en omvang (gedwongen) prostitutie onder minderjarige (allochtone) meisjes*, Utrecht: NISSO.

Vanwesenbeeck, I. (1994): *Prostitutes' well-being and risk*, Amsterdam: Vrije Universiteit.

Ybarra, M.L. Leaf, P.J. Diener-West, M. (2004): 'Sex differences in youth-Reported depressive symptomatology and unwanted internet sexual solicitation', *Journal of Medical Internet Research*, nr. 1, p. e5.

Wolak, J. Mitchell, K.J. Finkelhor, D. (2003): 'Escaping or connecting? Characteristics of youth who form close online relationships', *Journal of Adolescence*, nr. 26, p. 105-199.

● **Zaitch, D. Staring, R.H.J.M.** (2009): 'The Flesh is weak and the Spirit even

Weaker.

Clients and Trafficked Women in the Netherlands', *Prostitution and Human Trafficking, Focus on Clients*, p. 67-121.

Jurisprudentie

Rb. Den Haag, 13 maart 2008, *LJN*: BH6091.

Rb. Breda, 21 maart 2008, *LJN* BC7385.

Kamerstukken

Kamerstukken II 2002/2004, 29 291 nr. 3, p. 19.

Media

'Loverboys verplaatsen werkterrein naar Internet', *www.nu.nl* 7 november 2005.

'Loverboy zoekt via Internet', *De Volkskrant* 9 september 2008.

'Internet grootste gevaar kwetsbare meiden', *Spits* 10 november 2008.

'Jeugdhulp denkt niet aan gevaar Internet', *Spits* 30 oktober 2008.

'Loverboy omarmt het Internet', *De Stentor* 14 maart 2009.

'Celstraf Haagse pooier (15)', *Algemeen Dagblad* 12 maart 2009.

'Politie stopt praktijken loverboys', *De Gelderlander* 31 mei 2008.

'Haagse pooiers ronselden op Internet', *www.nu.nl* 17 november 2008.

'En hij was zo galant', *Metro* 19 november 2008.

'Slachtoffers van loverboys weinig vertrouwen in politie', *Algemeen Dagblad* 5 juni 2009.

'Pooierboys ontmaskerd', *Metro* 18 november 2008.

'Internet grootste gevaar kwetsbare meiden, 30-10-2008, Spits.

'Ook loverboys zien jouw bikinifoto', *Leeuwarder Courant* 14 oktober 2008.

'Meer slachtoffers loverboys door Internet', *www.nu.nl* 15 januari 2009.

'Bende wierf vrouwen per pc', *Het Parool* 17 november 2008.

'Websites jachtterrein Haagse pooiers', *www.ad.nl* 17 november 2008.

'Loverboy is voor politie mensenhandelaar', *De Gelderlander* 13 december 2008.

'Van 'loverboy' naar 'pooierboy"', *Algemeen Dagblad* 12 november 2008.

Sites

www.digivaardigdigibewust.nl

www.saferinternetday.nl

www.mediaexpertisewijsheid.nl

www.mijnkindonline.nl

www.helpwanted.nl

www.cyberlokker.nl

www.samentegencybercrime.nl

www.epc.nl

www.dekinderconsument.nl

www.therulez.nl

Onderzoekers: V. Zanetti (Universiteit Utrecht)

K. Kanters (Regionale Informatie Organisatie, politie Rotterdam-Rijnmond)

Datum: 12 oktober 2009